

має відповідати етичним вимогам і принципам академічної доброчесності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Геллер М. Г. Лінгвістика тексту: навч. посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2013. 508 с.
2. Глущенко М. П. Фразеологічна діяльність в мові і тексті. Острого: Видавничий дім «Острозька академія», 2012. 377 с.
3. Забіла В. А. Теорія мовленнєвого дійства : Лінгвістичний аспект. Київ : Літературна Україна, 2002. 510 с.
4. Карпілюк М. З історії української фразеології : монографія. Київ : ТзОВ «Фірма "Тріада плюс"», 2006. 400 с.
5. Кучерява Л. С. Семіотика політичної комунікації : Теорія і практика. Київ : Логос, 2013. 314 с.
6. Нікітіна С. В. Культурно-пізнавальний аспект української лексики : монографія. Київ: Академперіодика, 2010. 329 с.

*Науковий керівник: Світлана ЛИТВИНСЬКА
канд. філол. наук, доцент, Київ*

РУБАН Дмитро

Національний авіаційний університет, Київ

ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНІВ ЯК ЯВИЩЕ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

“Дрібниці, панове, нікчемні дрібниці вирішують, хто кого вб'є...”, – наче така проста, навіть “канонічна” військова цитата, але чи не відчуваєте деяку її спорідненість із нашою темою? У реальному житті, де навіть реклама фальшивого магазину може керувати тисячами людей та їх бажаннями, термінологія, яка знаходиться на значно глибшому рівні впливу, легко стає тією самою дрібницею... Тож розгляньмо розвиток української

термінології, який намагалися закатати в асфальт наші “імперіалістичні п'ятдесят три доларові друзі”.

Що ж бо, розпочнемо наш шлях крізь тряси́ну минулого. Розквіт українського термінознавства від умов бездержавності до хоч і не сто відсоткової, але безпечної стабільності не можна назвати простим. Цензурні заборони, ідеологічні та політичні перешкоди, маніпуляція фактами та навіть відкрите скасування спеціальних державних інституцій для їх подальшого фальсифікування виконували свою справу. Пропонуємо звернутися до періодизації термінологічної діяльності в Україні, яку найчастіше пропонують наші наукові діячі:

1) IX–XI ст. – перша половина XIX ст. (виникнення прототермінів на слов'янській основі, фіксація в писемних пам'ятках, формування власне наукового стилю);

2) друга половина XIX – початок XX ст. / 90-ті рр. (формування української наукової термінології, започатковане цілеспрямованою діяльністю окремих особистостей);

3) середина 90-х рр. XIX ст. – початок 30-х рр. XX ст. (вироблення, формування й розвиток української наукової термінології, організація спеціальних гуртків, товариств, пізніше шкіл, комісій, Інституту Української наукової мови, спеціальних видань тощо);

4) середина 30-х / 40–80-ті рр. XX ст. (сповільнення процесу розвитку української наукової термінології, скасування спеціальних державних інституцій через переорієнтацію на російську термінологію);

5) 90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст. (інтенсивний розвиток української наукової термінології на засадах державотворення) [1, с. 1-3].

Не складно зрозуміти, що на перших етапах іде природний розвиток національного термінознавства, а ось на четвертому й викривається тема цієї роботи: проблема перекладу термінів. Але що саме тоді сталося?

20-30-і роки XX століття можна охарактеризувати як "замилування очей". Це роки усім відомої “українізації”,

головним завданням якої було нейтралізація національно-визвольних прагнень українського народу та зміцнення більшовицької влади в УРСР. Так, з одного боку, нашими “добродіями” 1921 року було засновано Інститут української наукової мови (далі ІУНМ), який створив вагому словникову термінологічну базу. Але з іншого боку, як тільки “московські друзі” відчули, що генетичні особливості української мови почали все більше вирізнятися, межа між українською та російською мовами почала міцніти, вони перейшли до знищення самої особистості української термінології.

Знищення ІУНМ, вилучання та спалювання виданих раніше словників, цензура та нахабне виривання сторінок української термінографії з подальшою заміною їх перекладеними російськими відповідниками виконали свою роботу: навіть зараз, коли критичний момент плинув та українська термінологія майже відновилася, де-не-де можна почути “янтар” або “шахта” замість бурштину та копальні. Також не треба й забувати про цинічну, просто абсурдну заміну терміну “розстріл” на формулу “вища міра соціального захисту”.

Але не варто на цих прикладах сприймати переклад термінів як тільки негативне явище асиміляції. Ні, переклад термінів може слугувати й для інших цілей: розвитку науки, культури, інженерії на міжнародному рівні, побудова міжнародних відносин та навіть взаємного розвитку культур. Сьогодні під терміном «міжкультурної комунікації» розуміють процес спілкування між мовцями – представниками різних мов та культур. Іншими словами – це процес взаємодії людей різних мов та культур [2, с. 29]. Також не треба забувати, що є не тільки потреба культурного взаємозбагачення, але й потреба толерантності стосовно культури та традицій інших народів [3, с. 58], що також припадає на долю перекладної художньої літератури.

Оскільки “переклад є засобом подолання не тільки мовного, а й культурного бар’єрів, які є тісно взаємопов’язаними” [4, с. 35], взаємодія культури та перекладу передбачає можливість для реципієнта отримати певну окрему інформацію, яка належить іншій

культури, що розширює його світогляд, а також репрезентує уяву про особливості ментальності, закладеної в мову і культуру іншого народу [5, с. 203].

Підсумовуючи сказане, хотілося б ще наголосити, що термінознавство в Україні наразі переживає період активного розвитку, посідаючи одне з пріоритетних місць серед дослідницьких галузей. Українські мовознавці плідно досліджують термінологічні системи, про що свідчить значна кількість дисертацій, статей та монографій, присвячених цій темі. В Україні функціонує декілька термінологічних центрів у Харкові, Києві та Львові. Сучасне термінознавство відзначається появою нових категорій, таких як дискурс та особистість, що відкриває нові можливості для дослідження мовних знаків. Ця наука розвивається мобільно з урахуванням часу, який диктує новітні форми, оновлений словниковий запас. Тому вона буде розвиватися з кожним роком.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іващенко В. Л. Сучасне українське теоретичне термінознавство: віхи становлення. *Слов'янське термінознавство кінця ХХ — початку ХХІ століть*. Київ : Жнець, 2018. С. 31-74.
2. Кабаченко І. Л. Міжкультурна комунікація в перекладі. *Актуальні проблеми та методики навчання перекладу* : тези доп. ХІ наук. конф., м. Харків, 15–16 квіт. 2021 р., Дніпро, 2021. С. 29–30.
3. Лімборський І. В. Перекладач як читач та інтерпретатор художнього тексту (компаративні проєкції). *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2015. № 1(9). С. 16–20.
4. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с
5. Ткачівська М. Р., Щербань Р. М. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія. 2022. № 57. С. 202–207.

*Науковий керівник: Катрина РИЖЕНКО,
канд. філол. наук, Київ*